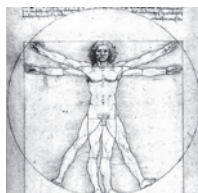

PERSONALIZMUS A SÚČASNOSŤ I.
Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie

Dancák, P. – Hruška, D. – Rembierz, M. – Šoltés, R. (eds.)

Prešov 2010

PERSONALIZMUS A SÚČASNOSŤ I.

Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie

Vedeckí redaktori – editori:

doc. PhDr. Pavol Dancák, PhD.

PhDr. Dušan Hruška, PhD.

ThDr. Radovan Šoltés, PhD.

dr Marek Rembierz

Recenzenti:

prof. ThDr. Jozef Jarab, PhD.

prof. ATH dr hab. Wiesław Wójcik

prof. UŚ dr hab. Ewa Ogrodzka-Mazur

prof. ThDr. PhDr. Amatus Akimjak, PhD.

doc. ThDr. Štefan Mordel, PhD.

Technická úprava:

Mgr. Slavko Hanik, MENTA MEDIA s.r.o.

Tlač:

Tlačiareň svidnícka s.r.o.

Texty publikované v tomto zborníku neprešli jazykovou redakciou – za jazykovú úroveň jednotlivých príspevkov zodpovedajú autori.

© Prešovská univerzita v Prešove,
Gréckokatolícka teologická fakulta,
Katedra filozofie a religionistiky.

ISBN 978-80-555-0135-2

PERSONALIZMUS A SÚČASNOSŤ I.

Cieľom konferencie bolo predstaviť význam personalistického filozofického myslenia pre súčasnú multikulturálnu spoločnosť.

Personalistická filozofia vniesla do dejín ľudského myslenia nový pohľad na človeka. Veľký dôraz sa položil na fenomén medziľudských vzťahov, ktoré podľa personalistov tvoria základné východisko pri plnohodnotnom sebaopoznaní a rozvoji ľudskej osoby. Vzťah Ja – Ty však neostáva len v antropologickej rovine, ale sa necháva preniknúť transcendentnou dimenziou, ktorá sa prejavuje v etickom kontexte. Skúsenosť s bezpodmienečným Božím prijatím človeka sa stáva vzorom pre prehlbovanie vzájomnej úcty a lásky v medziľudských vzťahoch.

Medzinárodná vedecká konferencia *Personalizmus a súčasnosť* sa konala na pôde Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove v dňoch 23. a 24. apríla 2009. Vzhľadom na počet účastníkov predstavujeme pred verejnosť s prvou časťou zborníka príspevkov. V predkladanom zborníku sú všetky príspevky zoradené tematicky do sekcií a v jednotlivých sekciách sú usporiadané podľa abecedy.

editori

*Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta
Katedra filozofie a religionistiky
Polskie Towarzystwo Filozoficzne - Oddział w Cieszyńcu
Zakład Antropologii Kultury i Filozofii Człowieka,
ATH w Bielsku-Białej
Sekcja Etyki UKSW w Warszawie
USKI – pobočka Prešov*

POZVÁNKA

NA MEDZINÁRODNÚ VEDECKÚ KONFERENCIU

PERSONALIZMUS A SÚČASNOSŤ

konanú pod záštitou

prešovského arcibiskupa a metropolitu

Mons. ThDr. JÁNA BABJAKA SJ, PhD.

veľkého kancelára fakulty

23. - 24. apríl 2009

PERSONALIZMUS A SÚČASNOSŤ

Cieľom konferencie je predstaviť význam personalistického filozofického myslenia pre súčasnú multikulturálnu spoločnosť.

Personalistická filozofia vniesla do dejín ľudského myslenia nový pohľad na človeka. Veľký dôraz sa položil na fenomén medziľudských vzťahov, ktoré podľa personalistov tvoria základné východisko pri plnohodnotnom sebapoznaní a rozvoji ľudskej osoby. Vzťah Ja – Ty však neostáva len v antropologickej rovine, ale sa necháva preniknúť transcendentnou dimenziou, ktorá sa prejavuje v etickom kontexte. Skúsenosť s bezpodmienečným Božím prijatím človeka sa stáva vzorom pre prehĺbovanie vzájomnej úcty a lásky v medziľudských vzťahoch.

*Ana Gréckokatolíckej teologickej fakulty
Prešorskej univerzity v Prešove*

Vedeckí garanti konferencie:

Mons. prof. ThDr. PhDr. STANISLAV STOLÁRIK, PhD.
prof. dr hab. KRZYSZTOF WIECZOREK
prof. ATH dr hab. WIESŁAW WÓJCIK
doc. PhDr. PAVOL DANCÁK, PhD.
doc. ThDr. PaedDr. ANDREJ SLODIČKA, PhD.
dr STANISLAV CADER
dr MAREK REMBIERZ

Organizačný výbor konferencie:

PhDr. DUŠAN HRUŠKA, PhD.
ThDr. RADOVAN ŠOLTÉS, PhD.
Mgr. KAMIL KARDIS, PhD.
ThDr. MÁRIA KARDIS, PhD.
PaedDr. ĽUDOVÍT TOBIÁŠ
ThLic. JANA KOPRIVŇÁKOVÁ
Mgr. MARTINA TOMANOVÁ
Mgr. ERIKA BINEKOVÁ
Mgr. IVANA KOVAČOVÁ
Mgr. RICHARD LIPTÁK

23.4.2009   **Program plenárnej časti konferencie** (Aula 1, 1. posch., č. dv. 22)

8:00   **Registrácia**

8:30   *Mons. ThDr. Ján BABJAK SJ, PhD.*
prešovský arcibiskup a metropolita
Otvorenie

8:45   **Plenárne zasadnutie**

Mons. prof. ThDr. PhDr. Stanislav STOLÁRIK, PhD.
Gréckokatolícka teologická fakulta PU, Prešov
Niekoľko poznámok k personalizmu ako aj pokus o náčrt personalizmu nádeje

prof. PhDr. Ján ŠLOSLAR, CSc.
Fakulta humanitných vied UMB, Banská Bystrica
Úzkosť ako predpoklad personálnej identifikácie človeka

prof. dr hab. Krzysztof WIECZOREK
Instytut Filozofii Uniwersytetu Śląskiego, Katowice
Osoba, czyn, dramat. Personalistyczne inspiracje Wojtyły i Tischnera

prof. zw dr hab. Tadeusz MICZKA
Wyższa Szkoła Administracji, Wydział Nauk Humanistycznych i Studiów Międzynarodowych, Bielsko-Biała
Personalizm w perspektywie antropologii mediów

dr hab. Ewa PODREZ, prof. UKSW
Instytut Filozofii UKSW w Warszawie
Personalizm a dylematy współczesnej bioetyki

dr hab. Bogdan ZELER, prof. UŚ
Instytut Nauk o Kulturze, Uniwersytetu Śląskiego, Katowice
„To“. Personalizm (?) we współczesnej poezji polskiej

10:15 - 10:35   **Prestávka**

dr hab. Anna DRABAREK, prof. APS
Instytut Filozofii i Socjologii,
Wydział Stosowanych Nauk Społecznych, Warszawa
Koncepcja zła w poglądach etycznych J. Maritain'a

doc. Dr. Roman KRÁLIK, ThD. a Ing. Tibor MÁHRİK
Filozofická fakulta UKF, Nitra

Ja a Ty (Kierkegaardov koncept blížneho)

dr hab. Wiesław WÓJCIK, prof. ATH
Akademia Techniczno - Humanistyczna, Zakład Antropologii Kultury i Filozofii Człowieka, Bielsko - Biala

Personalistyczna wizja rodziny w nauczaniu Jana Pawła II

dr hab. Ryszard MOŃ, prof. UKSW
Instytut Filozofii UKSW w Warszawie

**The Recognition of a Person as a Fundament of Moral Duties
(Uznanie osoby fundamentem powinności moralnych)**

dr hab. Artur ANDRZEJUK, prof. UKSW
Instytut Filozofii UKSW w Warszawie

Jaki personalizm? Szerokie i wąskie rozumienie personalizmu

dr hab. Michał DROZDŹ, prof. PWSZ
Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie, Wydział Nauk Społecznych

Komunikowanie medialne jako manifestacja osoby

12:05 – 12:25 **Diskusja**

12:30 – 13:15 **Občerstvenie formou teplého bufetu**

Rokovanie v sekciách

1. sekcia (1. posch., č. dv. 25)

Moderátori:

dr hab. Ryszard MOŃ, prof. UKSW
doc. ThDr. PaedDr. Andrej SLODIČKA, PhD.

13:15

dr Stanisław CADER
Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku –Białej
Indywidualność człowieka a kultura popularna

dr Izabella ANDRZEJUK
Instytut Filozofii UKSW w Warszawie
Osoba i relacje osobowe w tomizmie konsekwentnym

PhDr. Ondrej ŠTEFAŇAK, PhD.

Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity, Ružomberok

**Bonum Communae v chápaní predstaviteľov personalizmu
lublinskej filozofickej školy**

dr Agnieszka LENARTOWICZ

Wyższa Szkoła Humanistyczno - Ekonomiczna w Łodzi, Wydział
Kulturoznawstwa

Pośredniość w filozofii ks. Józefa Tischnera

PhDr. PaedDr. Peter GREČO

Filozofická fakulta Katolíckej univerzity, Ružomberok

**Antipersonálnosť demokracie ako formy vlády vo filozofii
Nikolaja Berďajeva**

14:30 - 14:50

Prestávka

dr Dariusz JURUŚ

Uniwersytet Śląski, WEiNoE, Cieszyn

Personalizm ekonomiczny

dr Beata SZLUZ

Uniwersytet Rzeszowski Instytut Pedagogiki

**Godność osoby podstawą działań we współczesnej pomocy
społecznej**

dr Sławomira RUCHALA

Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Etnologii i Nauk
o Edukacji w Cieszynie

**Rola personalizmu we współczesnej dyskusji nad prawami
człowieka**

dr Bogdan WIĘCKIEWICZ

Katolicki Uniwersytet Lubelski, Wydział zamiejscowy

Kultura rozwojem osobowym człowieka

15:50 – 16:10

Diskusia

2. sekcja (2. posch., U1, č. dv. 47)

Moderátori:

dr Marek REMBIERZ

doc. PhDr. Pavol DANCÁK, PhD.

- 13:15 *dr Marek REMBIERZ*
Instytut Nauk o Edukacji, Uniwersytet Śląski, Katowice-Cieszyn
Personalizm i metafizyka. Odkrywanie osoby filozofa
- dr Aleksy KOWALSKI*
Instytut Teologiczny w Częstochowie, WSD w Częstochowie
Personalizm w „Stromatach“ Klemensa Aleksandryjskiego
- PhDr. Ing. Peter FOTTA OP, PhD.*
Filozofická Fakulta Trnavskej univerzity, Trnava
Substanciálnosť osoby a jej súčasné znehodnotenia
- dr Andrzej KOBYLŃSKI*
Instytut Filozofii UKSW w Warszawie
The phenomenological-axiological Personalism of Max Scheler (Personalizm fenomenologiczno-aksjologiczny Maxa Schelera)
- PhDr. Mgr. Jozef DRONZEK*
Teologická fakulta Katolíckej univerzity, Košice
Wojtyłovské chápanie ja-ty a my
- 14:30 – 14:50 **Prestávka**
- Mgr. Tomáš GERBERY*
Filozofická fakulta UPJŠ Košice
Metafizika konca metafyziky (niekoľko poznámok k súčasnej potrebe transcencie)
- dr Aniela RÓŻAŃSKA*
Zakład Pedagogiki Ogólnej, Instytut Nauk o Edukacji, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie, Uniwersytet Śląski
Wdzięczność jako wartość w kontekście wychowania personalistycznego
- dr Lucjan WRÓŃSKI*
Uniwersytet Śląski, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie
Szacunek dla osoby a posłuszeństwo władzy
- 15:35 – 16:00 **Diskusja**

3. sekcia (2. posch., A3, č. dv. 53)

- Moderátori:** *prof. dr hab. Krzysztof WIECZOREK*
PbDr. Dušan HRUŠKA, PhD.
- 13:15 *doc. ThDr. Ing. Inocent-Mária SZANISZLÓ, PhD.*
Katólicka univerzita v Ružomberku, Teologická fakulta v Košiciach
Osoba a osobnosť zoči-voči teórii druhizmu
- dr Adam ŚWIEZYŃSKI*
Instytut Filozofii UKSW, Warszawa
Personalistyczne uwarunkowania semejotycznej koncepcji cudu
- dr Dariusz RYMAR*
Instytut Sztuki; Katedra Teorii Sztuki w Cieszynie
Doświadczenie religijne, jako aspekt etycznego samopoznania
- ThDr. PaedDr. Róbert SARKA, PhD.*
Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity, Ružomberok
Personalizmus pred súčasnými kultúrnymi výzvami
- dr Stanisław CIUPKA*
Zakład Antropologii Kultury i Filozofii, ATH Bielsko- Biała
Główne tematy pedagogiki personalistyczne
- 14:30 – 14:50 **Prestávka**
- dr Urszula KLAJMON-LECH*
Instytut Nauk o Edukacji, Katedra Pedagogiki Ogólnej
Polska pedagogika inspirowana chrześcijaństwem wobec współczesnych idei edukacyjnych
- dr Mirosław REWERA*
Katolicki Uniwersytet Lubelski
Od autorytetu instytucjonalnego do autorytetu osobowego: w kierunku personalistycznej koncepcji autorytetu
- dr hab. Piotr MAZUR*
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie
Personalistyczne podstawy edukacji według Jana Pawła II.
- ThLic. Marián GAVENDA*
Filozofická fakulta KU Ružomberok
Zmena vnímania pod vplyvom mediálnej kultúry
- 15:50 – 16:10 **Diskusia**

4. sekcia (2. posch., T2, č. dv. 56)

- Moderátori: *dr hab. Wiesław WÓJCIK, prof. ATH*
ThDr. Mária KARDIS, PhD.
- 13:15 *dr Anastazja SEUL*
Instytut Filologii Polskiej, Zakład Teorii i Antropologii Literatury,
Zielona Góra
**Perspektywa personalistyczna w pismach Cypriana Norwida
i wypowiedziach Jana Pawła II do Polaków**
- dr Aleksandra KAMIŃSKA*
Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu
**Koncepcje człowieka w nurtach feministycznych jako reflek-
syjny element ponowoczesności**
- dr Katarzyna PLĄTEK*
Katedra Socjologii ATH, Bielsko- Biała
Kobiecość i męskość – ponowoczesne wzory osobowe
- ThDr. Ing. Milan FULA, PhD.*
RK CMBF UK, Bratislava
Žena v personalizme E. Mouniera
- dr Jadwiga DASZYKOWSKA*
Katedra Pedagogiki Ogólnej, Katolicki Uniwersytet Lubelski
Rozwój a jakości życia współczesnego człowieka
- 14:30 – 14:50 **Prestávka**
- dr Witold ADAMCZYK*
ATH Bielsko-Biała
Student osoba - personalistyczna wizja wychowania
- Mgr. Dominik ROMAN*
Filozofická fakulta UKF Nitra
**Vplyv filozofie Maxa Schelera na myslenie Viktora
E. Frankla**
- PhDr. Martin SUMEC, PhD.*
Teologická fakulta Trnavskej univerzity, Bratislava
Človek - „brat za ktorého zomrel Ježiš Kristus“
- 15:35 – 16:00 **Diskusia**

16:15	Čaša vína
17:15	Prehliadka katedrály

24.4.2009 **Rokovanie v sekciách**

8:00 **Registrácia**

5. sekcia (1. posch., č. dv. 25)

Moderátor: *ThDr. Radovan ŠOLTĚS, PhD.*

8:30 *doc. PhDr. Pavol DANCÁK, PhD.*
Gréckokatolícka teologická fakulta PU, Prešov
Personalistický charakter filozofie Paula Ricoeura

doc. ThDr. PaedDr. Andrej ŠLODIČKA, PhD.
Gréckokatolícka teologická fakulta PU, Prešov
**Univerzálny personalizmus vo filozofickom a teologickom
myslení Czesława Stanisława Bartnika**

Mgr. Kamil KARDIS, PhD.
Gréckokatolícka teologická fakulta PU, Prešov
**Konzum ako základný cieľ a hodnota západnej civilizácie
v kontexte postmodernej spoločnosti**

Mgr. Mária POLLAKOVÁ PhD.
Gréckokatolícka teologická fakulta PU, Prešov
**Smrť, vzkriesenie a posmrtný život človeka v myslení juda-
izmu**

ThLic. Vojtech LAKOMÝ
Gréckokatolícka teologická fakulta PU, Prešov
Spirituálna vízia osoby

9:45 – 10:15 **Prestávka**

PhDr. Dušan HRUŠKA, PhD.
Gréckokatolícka teologická fakulta PU, Prešov
Kritika Foucaultovho „dehumanizmu“

ThDr. Radovan ŠOLTĚS, PhD.
Gréckokatolícka teologická fakulta PU, Prešov
Chápanie osoby vo filozofii Nikolaja A. Berd'ajeva

PaedDr. Ľudovít TOBLAŠ
Gréckokatolícka teologická fakulta PU, Prešov
Základné východiská personalizmu

PbDr. Ján VIŠŇOVSKÝ

Fakulta masmediálnej komunikácie UCM, Trnava

Človek v reflexii masového rozmeru komunikovania v kontexte personalizmu

Dr. Marcel PAPP

Filozofická fakulta UKF, Nitra

Životné hodnoty v interpersonálnych vzťahoch

11:30 – 12:00

Diskusia

O B S A H

Filozofické základy personalizmu

<i>Artur ANDRZEJUK</i> Jaki personalizm? Szerokie i wąskie rozumienie personalizmu.....	19
<i>Isabella ANDRZEJUK</i> Osoba i relacje osobowe w tomizmie konsekwentnym	26
<i>Pavol DANCÁK</i> Personalistický charakter filozofie Paula Ricouera	32
<i>Anna DRABAREK</i> Renaissance of the sacred in the philosophy of J. Maritain and Ch. Taylor.....	40
<i>Peter FOTTA</i> Substanciálnosť osoby a jej súčasné znehodnotenia.....	49
<i>Tomáš GERBERY</i> Metafyzika konca metafyziky.....	61
<i>Dušan HRUŠKA</i> Kritika Foucaultovho dehumanizmu	70
<i>Andrzej KOBYLIŃSKI</i> The Phenmenological-axiological personalism according to Max Scheler.....	83
<i>Roman KRÁLÍK - Tibor MÁHRÍK</i> „Ja a ty“ – Kierkegaardov koncept blížneho.....	91
<i>Vojtech LAKOMÝ</i> Spirituálna vízia osoby.....	100
<i>Agnieszka LENARTOWICZ – PODBIELSKA</i> Pośredniość w filozofii ks. Józefa Tischnera.....	105
<i>Ryszard MOŃ</i> Recognition as the Foundation of Moral Obligation.....	114
<i>Dominik ROMAN</i> Vplyv Maxa Schelera na Viktora Emanuela Frankla v chápaní osoby.....	123
<i>Stanislav STOLÁRIK</i> Niekoľko poznámok k personalizmu ako aj pokus o načrtnutie personalizmu nádeje	133

<i>Radovan ŠOLTÉS</i> Chápanie osoby vo filozofii Berďajeva	149
<i>Ján ŠLOSLAR</i> Úzkosť ako predpoklad personálnej identifikácie človeka	160
<i>Krzysztof WIECZOREK</i> Osoba, czyn, dramat. personalistyczne inspiracje Wojtyły i Tischnera	167
<i>Personalizmus a náboženstvo</i>	
<i>Aleksy KOWALSKI</i> Personalizm w Stromatach Klemensa Aleksandryjskiego	183
<i>Roman KRÁLÍK - Tibor MÁHRIK</i> Význam utrpenia v odkaze Sorena Kierkegaarda Vzt'ah človek – Boh	195
<i>Mária POLLAKOVÁ</i> Smrť, vzkriesenie a posmrtný život človeka v chápaní judaizmu	206
<i>Dariusz RYMAR</i> Doświadczenie religijne, jako aspekt etycznego samopoznania	214
<i>Anastazja SEUL</i> Perspektywa personalistyczna pism Cypriana Norwida przywołanych przez Jana Pawła II podczas pielgrzymek do Polski	221
<i>Andrej SLODIČKA</i> Univerzálny personalizmus vo filozofickom a teologickom myslení Czesława Stanisława Bartnika	233
<i>Martin SUMEC</i> Človek – „Brat za ktorého zomrel Ježiš Kristus“	241
<i>Adam ŚWIEŻYŃSKI</i> Personalistyczne uwarunkowania semejotycznej koncepcji cudu	246
<i>Personalizmus a pedagogika</i>	
<i>Witold ADAMCZYK</i> Student osobą - personalistyczna wizja wychowania	257
<i>Stanisław CIUPKA</i> Główne zagadnienia pedagogiki personalistycznej	264
<i>Urszula KLAJMON-LECH</i> Polska pedagogika inspirowana chrześcijaństwem wobec współczesnych idei edukacyjnych	271

<i>Piotr MAZUR</i>	
Personalistyczne podstawy edukacji według Jana Pawła II.....	284
<i>Aniela RÓŻAŃSKA</i>	
Wdzięczność jako wartość w kontekście wychowania personalistycznego.....	290
<i>Personalizmus spoločnosť</i>	
<i>Jadwiga DASZYKOWSKA</i>	
Rozwój a jakość życia współczesnego człowieka.....	300
<i>Milan FULA</i>	
Žena a rodina v Mounierovom personalizme.....	312
<i>Peter GREČO</i>	
Antipersonálnosť demokracie ako štátneho zriadenia vo filozofii Nikolaja Berďajeva.....	321
<i>Dariusz JURUŚ</i>	
Personalizm ekonomiczny.....	336
<i>Aleksandra KAMIŃSKA</i>	
Koncepcje człowieka w nurtach feministycznych jako refleksyjny element ponowoczesności.....	348
<i>Katarzyna PLĄTEK</i>	
Kobiecość i męskość – ponowoczesne wzorce osobowe.....	358
<i>Ewa PODREZ</i>	
Personalism and the Dilemmas of Contemporary Ethics.....	373
<i>Ślawomira RUCHAŁA</i>	
Rola personalizmu we współczesnej dyskusji nad prawami człowieka.....	383
<i>Beata SZLUZ</i>	
Godność osoby podstawą działań we współczesnej pomocy społecznej.....	394
<i>Ondrej ŠTEFANĀK</i>	
Bonum Comunaе v chápaní predstaviteľov personalizmu lublinskej filozofickej školy.....	405
<i>Personalizmus a dilemy súčasnej kultúry</i>	
<i>Michał DROŹDŹ</i>	
Komunikowanie medialne jako manifestacja osoby.....	413
<i>Marcel PAPP</i>	
Životné hodnoty v interpersonalných vzťahoch.....	428

Miroslaw REWERA

Od autorytetu instytucjonalnego do osobowego w kierunku
personalistycznej koncepcji autorytetu.....436

Róbert SARKA

Personalizmus a aktuálne kultúrne výzvy 450

Ján VIŠŇOVSKÝ

Sociálno-antropologická reflexia človeka v kontexte
masového rozmeru komunikovania 462

Bogdan WIECKIEWICZ

Kultura rozwojem osobowym czowieka.....472

Adresár autorov 479

PERSONALISTYCZNE PODSTAWY EDUKACJI WEDŁUG JANA PAWŁA II

Piotr MAZUR

Abstract: *The man is a being who is continuously developing mainly through education. In his teaching, Pope John Paul II put the emphasis on personalistic bases of education. According to Pope John Paul II, education ought to be oriented to the development of the whole person. In Pope's view, it is value-based upbringing that is the most important challenge of contemporary education.*

Value-based upbringing gives young people a chance to become spiritually sensitized. The development of moral awareness will enable young people to do good. This article presents the concept of a person according to Pope John Paul II and his view on education as personal fulfilment.

Człowiek jest istotą rozwijającą się. Jego rozwój dokonuje się przede wszystkim przez edukację. Papież Jan Paweł II w swoim nauczaniu zwracał uwagę na personalistyczne podstawy edukacji. W niniejszym artykule przedstawiona zostanie koncepcja osoby według Jana Pawła II oraz Jego rozumienie edukacji jako spełnienie osoby.

Człowiek jako osoba

Koncepcja człowieka jako osoby została ukształtowana na gruncie rozważań wypracowanych przez antyczną tradycję filozoficzną. Bierze ona swój początek w okresie wczesnej patrystyki i stanowi połączenie nurtów filozoficznych oraz teologii chrześcijańskiej¹.

Pierwszą definicję osoby sformułował Boecjusz (ok. 480-524), określając ją jako *rationalis naturae individua substantia*, czyli indywidualna substancja o rozumnej naturze. W filozofii scholastycznej oprócz definicji Boecjusza podawano jeszcze dwie inne. Pierwsza z nich była zaczerpnięta z teologicznych pism patrystyki: „*Persona est hypostasis distincta proprietate ad dignitatem pertinente*” (hipostaza wyróżniona właściwością nadającą godność). Drugą sformułował Ryszard ze Św. Wiktora: „*Persona est intellectualis naturae incommunicabilis existentia*” (nieudzielalna egzystencja o intelektualnej naturze)².

Termin grecki *prosopon* oznaczał maskę. W teatrze greckim jej funkcją było nie tyle zakrywanie twarzy, ile odsłanianie istoty przesłania, które było niesione przez aktora. Maskę miała wyrażać istotę sztuki, wskazywać, czy jest

---

¹ Por. J. HERBUT: *Osoba*, w: *Leksykon filozofii klasycznej*, red. J. Herbut, Lublin 1997, s. 417; T. KOBIERZYCKI: *Filozofia osobowości: od antycznej idei duszy do współczesnej teorii osoby*, Warszawa 2001, s. 245-246.

² Por. J. HERBUT: *Osoba*, dz. cyt., s. 417-418.

to tragedia czy też komedia. Treść przesłania sztuki wyrażana była przez akcję, słowa, gesty oraz całe ciało aktora³.

Analizując historię myśli europejskiej, wyróżnić możemy dwa wiodące modele definiowania człowieka, w oparciu o które powstała i jest rozwijana koncepcja osoby:

a) model platoński – relacjonistyczny, który sprowadza się do stwierdzenia, że o osobie można mówić w kontekście relacji człowiek – byty zewnętrzne. Można wyróżnić następujące relacje: „człowiek–Bóg” (M. Eliade, S. Kierkegaard, K. Rahner) „człowiek-kultura i przyroda” (Norwid), „człowiek-inna osoba” (Buber), relacja „człowiek-szersza struktura traktowana jako całość” (Levi-Strauss, Teilhard de Chardin) relacja „do siebie samego” (M. Heidegger, J. P. Sartre);

b) model arystotelesowski – substancjalistyczny lub esencjalistyczny, według którego o osobie mówi się w kontekście wewnętrznych treści człowieka. Ową treść określa się jako substancję, lub raczej substancję rozumną (m. in. Boecjusz, Tomasz z Akwinu, Maritain, Wojtyła, Gilson, Krapiec)⁴.

Karol Wojtyła tworząc własną koncepcję osoby za punkt wyjścia przyjmuje arystotelesowsko-tomistyczną interpretację osoby ludzkiej – jako byt substancjalny o rozumnej naturze. Zaznacza jednak, że „ani pojęcie natury (rozumnej), ani też jej indywidualizacja zdają się nie oddawać owej specyficznej pełni, jaka odpowiada pojęciu osoby. Owa pełnia to nie tylko konkretność, to już raczej jedyność i niepowtarzalność. Język potoczny dysponuje tutaj lapidarnym, a zarazem dosadnym wyrażeniem zaimkowym: osoba – to ktoś”⁵.

Człowiek jako *suppositum* domaga się uwzględnienia różnicy, jaka zachodzi pomiędzy „ktoś” a „coś”. Zarówno „ktoś” i „coś” są podmiotem istnienia oraz działania jednakże istnienie „kogoś” jest osobowe, a „czegoś” tylko indywidualne w znaczeniu indywidualizacji natury⁶.

Ważnym elementem definiującym osobę jest uzdolnienie do samoświadomości. W odróżnieniu od innego bytu, nie będącego osobą, jest świadoma swojego „ja” i przez to zdolna do rozwijania siebie poprzez realizację określonych wartości, a jednocześnie odpowiedzialna za swe czyny⁷.

Termin „osoba” oznacza wszystko to, przez co człowiek staje się sobą. Człowiek staje się „kims” przez swoje czyny, przez rozumne i świadome

³ Por. A. MARYNIARCZYK: *Filozoficzne obrazy człowieka a psychologia*, w: *Człowiek – wartości – sens. Studia z psychologii egzystencji*, red. K. Popielski, Lublin 1996, s. 106.

⁴ Por. M. GOGACZ: *Wokół problemu osoby*, Warszawa 1974, s. 16-17, 23-25.

⁵ K. WOJTYŁA: *Osoba i czyn oraz inne studia antropologiczne*, Lublin 1994, s. 123. Zob. J. GALAROWICZ: *Człowiek jest osobą. Podstawy antropologii filozoficznej Karola Wojtyły*, Kęty 2000, s. 49-53; K. WRÓŃSKA: *Osoba i wychowanie. Wokół personalistycznej filozofii wychowania Karola Wojtyły – Jana Pawła II*, Kraków 2000, s. 29-38.

⁶ K. WOJTYŁA: *Osoba i czyn...*, dz. cyt., s. 123.

⁷ Por. tamże, s. 83-89.

działanie. Zdaniem Wojtyły: „Człowiek przez swoje czyny, przez działanie świadome, staje się dobrym lub złym w znaczeniu moralnym. Być moralnie dobrym – to znaczy być dobrym człowiekiem, być dobrym jako człowiek. Być moralnie złym – to znaczy być złym człowiekiem, być złym jako człowiek. Przez swoje czyny człowiek staje się moralnie dobrym lub moralnie złym – w zależności od tego, jakie są owe czyny”⁸.

Edukacja jako spełnienie osoby

W człowieku możemy zauważyć pewien rozdźwięk. Z jednej strony człowiek ontycznie jest w pełni osobą, ale z drugiej strony pod względem etycznym – staje się osobą. Jan Paweł II w przemówieniu do przedstawicieli UNESCO stwierdził jednoznacznie, że: „W wychowaniu bowiem chodzi właśnie o to, aby człowiek stawał się coraz bardziej człowiekiem - o to, aby bardziej *był*, a nie tylko więcej *miał* - aby więc poprzez wszystko, co *ma*, co *posiada*, umiał bardziej i pełniej być człowiekiem - to znaczy, aby również umiał bardziej *być* nie tylko *z drugimi*, ale także i *dla drugich*”⁹.

Człowiek to *homo educandus*. Człowiek to istota, która nieustannie podlega edukacji. Całe życie człowieka polega na zdobywaniu wiedzy niezbędnej do funkcjonowania w świecie. Człowiek to istota, która podlega nieustannym zmianom. Ten aspekt zmienności związany jest z osobowym rozwojem człowieka, który związany jest z rozwojem moralnym.

W rozwoju człowieka, w jego osobowym spełnianiu się kluczową rolę pełni czyn. Czyn jest źródłem poznania osoby: „Człowiek przeżywa swój czyn jako działanie, którego jest podmiotową sprawcą, które jest także jakimś dogłębnym wyrazem i ujawnieniem tego, co składa się na jego własne *ja*, czym to *ja* po prostu jest”¹⁰.

Spełnianie siebie przez czyn właściwe jest tylko osobie. Człowiek w czynie spełnia siebie, tzn. urzeczywistnia, doprowadza do właściwej pełni strukturę samo-panowania i samo-posiadania. Wojtyła podkreśla: „Czyny ludzkie trwają w człowieku dzięki wartościom moralnym, które stanowią rzeczywistość przedmiotową najściślej spójną z osobą, czyli zarazem dogłębnie podmiotową. Człowiek jako osoba jest kimś, a jako ktoś – jest dobry albo zły”¹¹.

Według Jana Pawła II na edukację należy spojrzeć z perspektywy „spełnienia osoby”. Podczas spotkania z przedstawicielami szkół katolickich w

---

⁸ Tamże, s. 147.

⁹ JAN PAWEŁ II: *Wychowanie jest pierwszym i zasadniczym zadaniem kultury*, Paryż 2.06.1980, w: *Wychowanie w nauczaniu Jana Pawła II (1978-1999)*, Warszawa 2000, s. 130-131. Zob. P. KAŻMIERCZAK: *Personalistyczna koncepcja wychowania w nauczaniu Jana Pawła II*, Kraków 2003; A. MAKÓWKA: *Pedagogia ewangeliczna Jana Pawła II*, Kalwaria Zebrzydowska 2003; S. FERFOGLIA: *Jana Pawła II filozofia kultury i wychowania*, Kraków 2007.

¹⁰ K. WOJTYŁA: *Osoba i czyn...*, dz. cyt., s. 97.

¹¹ Tamże, s. 196.

Glasgow papež stvrdil: „Byť môže powinniśmy najpierw zastanoviť sa nad filozofiou edukácie: edukácie ako splnenia osoby. Byť vyškoleným znamená byť bardziej pripraveným na život; mať väčšiu schopnosť na hodnotenie, čím je život, čo má na zafarbanie a čo človek môže obetovať v zámen ľudskosti ako takéj”¹².

Zdaniem pápeža realizácia takej filozofie edukácie umožní preniesť študentom trvale hodnoty „ako antidotum na nedostatok často očakávanej frustrácie a nudy, nie hovoriac o neistnej budúcnosti”¹³.

Jan Páveľ II v prehovorení smerovanom na účastníkov európskeho sympozija „Výzvy edukácie” zvrátil pozornosť, že vo súčasnom svete mládež je dezorientovaná a nie vie sa ani v živote súkromnom ani spoločnom, stráca nádej. Rovnako politika osvety na svete čím ďalej koncentruje sa na vyučovaní školskom, na úzko chápanej školskej edukácii, zanedbáva celkové vzdelávanie mládeže. Podľa pápeža smerom riešenia je jeden: „edukácia musí byť chápaná ako úsilie na celkové a harmonické rozvíjanie osoby, vzdelávanie dospelého vedomia morálneho, ktoré umožní rozpoznať dobro a správne postupovať, a tiež ako zranenie na rozvíjanie duchovnej dospelosti mládeže”¹⁴.

Otec svätý varuje pred vonkajším „ukierunkovaním” edukácie. V mnohých súčasných školách, najmä v školách stredných, možno vidieť tendenciu na špecializáciu v danej oblasti tak, aby v budúcnosti získať očakávanú kariéru. Také prístupy na edukáciu „sú stratou určitého zmyslu rovnováhy a perspektívy, perspektívy celého človeka, jeho vnútorného ja, ako aj rovnako jeho čistých túžob vnútorných”¹⁵.

Cieľom „súčasnej edukácie” je vytvorenie „nového človeka”. Študent má mať určité spoločenské a psychologické. Mal by byť voľný od tzv. tradičných väzieb: väzieb vyplývajúcich z tožsamosci národnej, religioznej, kultúrnej, a tiež z väzieb rodinnej (stáť tiež súboj s autoritou rodičov). „Nový človek” má byť „obmedzený”, zbavený slobodného myslenia. Nezávislé myslenie, vedomie je prekážkou na vytváraní novej skutočnosti, nového sveta. Tak vzdelávaný človek je zbavený hodnoty, vnútorne uboší.

Fundamentálnym cieľom edukácie mal by byť celkové rozvíjanie študenta. Škola v svojich činnostiach mal by sa snažiť na celkové rozvíjanie študenta.

¹² JAN PÁVEĽ II: *Etos školy katolíckej*, Glasgow 1.06.1982, v: *Vzdelávanie na vyučovaní...*, dz. cyt., s. 202.

¹³ Tamže, s. 203.

¹⁴ JAN PÁVEĽ II: *Vzdelávanie mládeže na príkaz všetkých*, „L'Osservatore Romano“ 2004, nr 11-12, s. 22.

¹⁵ JAN PÁVEĽ II: *Etos školy...*, dz. cyt., s. 202.

Należy, zatem dążyć do wzrostu całej osoby, który obejmuje jego sferę intelektualną, emocjonalną, fizyczną, społeczną, jak i duchową.

Człowiek realizuje się poprzez wartości. Wartości kształtują człowieka, inspirują jego myśli, uczucia i działanie. Według papieża o dojrzałości osoby, o jej doskonałości, w znacznej mierze świadczy to, że pozwala się ona pociągnąć prawdziwym wartościom¹⁶.

Jan Paweł II bardzo mocno akcentował znaczenie wartości w życiu człowieka, zarówno w wymiarze indywidualnym jak i społecznym. W przemówieniu do uczestników XIV Światowego Kongresu Szkół Katolickich podkreślił: „We współczesnym społeczeństwie wychowanie do wartości jest bez wątpienia najpoważniejszym wyzwaniem dla całej społeczności edukacyjnej, jaką stanowicie. Przekazywanie kultury nie może się dokonywać bez jednoczesnego przekazu tego, co stanowi jej najgłębszy fundament i istotę – objawionej przez Chrystusa prawdy i godności życia i człowieka, który w Bogu znajduje swój początek i kres. Dzięki takiemu przekazowi młodzi odkrywają głęboki sens swego istnienia i będą mogli zachować nadzieję”¹⁷.

Szkola jest szczególnym miejscem w życiu każdego człowieka. Jest to środowisko, w którym wznosimy i przygotowujemy się do dorosłego życia. Atmosfera szkoły zależy od wszystkich osób, które ją tworzą tę specyficzną wspólnotę: uczniów, nauczycieli, personelu pomocniczego, rodziców.

Ojciec święty Jan Paweł II podczas homilii w Łowiczu, zwracając się do nauczycieli i wychowawców, podkreślił, że „Potrzeba szczególnej wrażliwości ze strony wszystkich, którzy pracują w szkole, ażeby stworzyć w niej klimat przyjaznego i otwartego dialogu. We wszystkich szkołach niech panuje duch koleżeństwa i wzajemnego szacunku, co było i jest charakterystyczne dla szkoły polskiej. Szkoła winna stać się kuźnią cnót społecznych tak bardzo potrzebnych naszemu narodowi. Trzeba, aby ten klimat przyczynił się do tego, by dzieci i młodzież mogły otwarcie przyznawać się do swoich przekonań religijnych i zgodnie z nimi postępować. Starajmy się rozwijać i pogłębiać w sercach dzieci i młodzieży uczucia patriotyczne i więź z Ojczyzną. Wyczulac na dobro wspólne narodu i uczyć młodzież odpowiedzialności za przyszłość. Wychowanie młodego pokolenia w duchu miłości ojczyzny ma wielkie znaczenie dla przyszłości narodu. Nie można bowiem służyć dobrze narodowi, nie znając jego dziejów, bogatej tradycji i kultury. Polska potrzebuje ludzi otwartych na świat, ale kochających swój rodzinny kraj”¹⁸.

---

¹⁶ Por. WOJTYŁA: *Osoba i czyn...*, dz. cyt., s. 173; S. KOWALCZYK: *Człowiek w poszukiwaniu wartości. Elementy aksjologii personalistycznej*, Lublin 2006, s. 5.

¹⁷ JAN PAWEŁ II: *Wychowanie człowieka do wartości moralnych*, Watykan 5.03.1994, w: *Wychowanie w nauczaniu...*, dz. cyt., s. 361-362.

¹⁸ JAN PAWEŁ II: *Homilia w czasie Mszy św.*, Łowicz 14.06.1999, w: *Jan Paweł II. Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia homilie*, Kraków 2005, s. 1144.

Reasumując nauczanie Jana Pawła II na temat edukacji należy podkreślić, że winna ona być ukierunkowana na rozwój całej osoby. Za najważniejsze wyzwanie dla współczesnej edukacji papież uznał wychowanie do wartości. W nim upatruje szansę na uwrażliwienie młodzieży na wymiar duchowy. Kształtowanie dojrzałej świadomości moralnej pozwoli rozpoznawać dobro i zgodnie z nim postępować.

BIBLIOGRAFIA

- Ferfoglija S., *Jana Pawła II filozofia kultury i nychowania*, Kraków 2007.
- Galarowicz J., *Człowiek jest osobą. Podstany antropologii filozoficznej Karola Wojtyły*, Kęty 2000.
- Gogacz M., *Wokół problemu osoby*, Warszawa 1974.
- Herbut J., *Osoba*, w: *Leksykon filozofii klasycznej*, red. J. Herbut, Lublin 1997, s. 417-419.
- Jan Paweł II, *Etos szkoły katolickiej*, Glasgow 1.06.1982, w: *Wychowanie w nauczaniu Jana Pawła II (1978-1999)*, Warszawa 2000, s. 200-207.
- Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św.*, Łowicz 14.06.1999, w: *Jan Paweł II. Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia homilie*, Kraków 2005, s. 1141-1147.
- Jan Paweł II, *Wychowanie człowieka do wartości moralnych*, Watykan 5.03.1994, w: *Wychowanie w nauczaniu Jana Pawła II (1978-1999)*, Warszawa 2000, s. 359-363.
- Jan Paweł II, *Wychowanie jest pierwszym i zasadniczym zadaniem kultury*, Paryż 2.06.1980, w: *Wychowanie w nauczaniu Jana Pawła II (1978-1999)*, Warszawa 2000, s. 130-133.
- Jan Paweł II, *Wychowanie młodego pokolenia zadaniem wszystkich*, „L'Osservatore Romano“ 2004, nr 11-12, s. 22.
- Kaźmierczak P., *Personalistyczna koncepcja nychowania w nauczaniu Jana Pawła II*, Kraków 2003.
- Kobierzycki T., *Filozofia osobowości: od antycznej idei duszy do współczesnej teorii osoby*, Warszawa 2001.
- Kowalczyk S., *Człowiek w poszukiwaniu wartości. Elementy aksjologii personalistycznej*, Lublin 2006.
- Makówka A., *Pedagogia ewangeliczna Jana Pawła II*, Kalwaria Zebrzydowska 2003.
- Maryniarczyk A., *Filozoficzne obrazy człowieka a psychologia*, w: *Człowiek – wartości – sens. Studia z psychologii egzystencji*, red. K. Popielski, Lublin 1996, s. 95-114.
- Wojtyła K., *Osoba i czyn oraz inne studia antropologiczne*, Lublin 1994.
- Wrońska K., *Osoba i wychowanie. Wokół personalistycznej filozofii wychowania Karola Wojtyły – Jana Pawła II*, Kraków 2000.